

Menzelet ve Kılavuzlu HES Projeleri

Teknik Olmayan Özet (TOÖ)

ENTEK Elektrik Üretimi A.Ş.

Aralık 2017

ENTEK Elektrik Üretimi A.Ş. için hazırlanmıştır.

Hazırlayan:

Aecom Turkey Danışmanlık ve Mühendislik Ltd. Şti
Mustafa Kemal Mahallesi Dumlupınar Bulvarı Tepe Prime
No:266 B Blok
No:50-51 06800
Çankaya
Ankara
Turkey

T: +90 312 4429863
aecom.com

Bu belgenin asıl sürümü İngilizce'dir. Aslına sadık kalınarak Türkçe'ye tercüme edilmiştir.

© Aralık 2017 Aecom Turkey Danışmanlık ve Mühendislik Ltd. Şti. All Rights Reserved.

İçindekiler

1.	Projenin Tanımı	4
1.1	Proje Şirketi	4
1.2	Özelleştirme Süreci.....	4
1.3	Proje	4
1.4	Projenin Yeri	4
1.5	Projenin Bileşenleri.....	7
1.6	Proje Özellikleri.....	8
1.7	Hidroelektrik Santrallerinde Enerji Üretimi Süreci	8
2.	Projenin Geçmişi.....	9
2.1	ÇED Yönetmeliği'ne Göre Durum	9
2.2	Mevcut İzin ve Ruhsatlar	9
2.3	Proje Bilgilendirme Dosyası ve Çevresel ve Sosyal Durum Tespiti (ÇSDT) Çalışması İhtiyacı	10
2.4	Mevcut HES'ler için Önemli Çevresel ve Sosyal Konular	10
3.	Muhtemel Etkiler ve Etki Azaltıcı Önlemler	11
3.1	Arazi Kullanımı ve Mülkiyet.....	11
3.2	Topoğrafya, Toprak ve Jeoloji	11
3.3	Su Kaynakları ve Atıksu Yönetimi	12
3.4	Bitki ve Hayvanlar	12
3.5	Hava Kalitesi ve Sera Gazları.....	13
3.6	Mikroiklim.....	13
3.7	Gürültü.....	13
3.8	Çevre Düzeni ve Görsel Etkiler.....	13
3.9	Koruma Alanları / Kültürel Miras	13
3.10	Atık Yönetimi	14
3.11	İş Sağlığı ve Güvenliği	14
3.12	Halk Sağlığı ve Güvenliği.....	15
3.13	Kümülatif Etkiler.....	15
4.	Mevcut Sosyoekonomik Koşullar, Etkiler ve Etki Azaltıcı Önlemler.....	16
4.1	İşgücü ve Çalışma Koşulları	16
4.2	Paydaş Katılımı	16
5.	Çevresel ve Sosyal Eylem Yönetim Sistemi.....	17
6.	Halk için İletişim Bilgileri.....	18

Şekiller

Şekil 1.	Proje Yer Bulduru Haritası	6
Şekil 2.	Konvansiyonel HESlerde Enerji Üretimini Gösterir Basitleştirilmiş Şema (kaynak: https://www.usgs.gov) ..	8
Şekil 3.	Kümülatif Etkiler	15

Tablolar

Tablo 1.	Proje Bileşenleri üzerinde İlgili Resmi Kuruluşlarının/Tarafların Sorumlulukları	7
Tablo 2.	Temel Proje Özellikleri	8

1. Projenin Tanımı

Menzelet ve Kılavuzlu Baraj ve Hidroelektrik Santralleri ("HES") Ceyhan Nehri üzerinde Devlet Su İşleri (DSİ) tarafından inşa edilmiştir. Menzelet HES'in kurulu gücü 124 MW olup 1992 yılından beri faaliyet göstermektedir. Kurulu gücü 54 MW olan Kılavuzlu HES ise 2012 yılından beri işletmededir. Her iki santral de konvansiyonel tip olup halihazırda kamu kuruluşu niteliğindeki Elektrik Üretim A.Ş. (EÜAŞ) tarafından işletilmektedir.

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun yetkilendirmesiyle Menzelet ve Kılavuzlu HES'lerini özelleştirme portföyüne dahil etmiştir ve bu santrallerin özelleştirilmesi için Haziran 2017'de ihale sürecini başlatmıştır. Özelleştirme ihalesi, "hidroelektrik santraller ile bu santraller tarafından kullanılan taşınmazlara ait işletme hakkının, ihale kapsamındaki taşınmazların İşletmecisi Şirkete devrinden itibaren 49 yılına İşletmecisi Şirkete devri"ni kapsamaktadır.

1.1 Proje Şirketi

1998 yılından beri elektrik üretimi alanında faaliyet gösteren ve bir Koç Holding iştiraki olan ENTEK Elektrik Üretimi A.Ş. ("ENTEK") Menzelet ve Kılavuzlu HES'lerinin özelleştirilmesi için açılan ihaleyi Eylül 2017'de kazanmıştır. Entek'in enerji sektöründe birçok yatırımı bulunmakta ve tüm işletmelerini çevre, güvenlik, sağlık ve kalite politikaları ve Mesleki Ahlak Kuralları İlkelerine göre yürütmektedir. 2009 yılından bu yana şirketin entegre Kalite Yönetim Sistemi (ISO 9001), Çevre Yönetim Sistemi (ISO 14001) ve İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi (OHSAS 18001) sertifikalarına entegrasyonunu sağlamıştır.

Özelleştirmeyi takiben HES'lerin, ENTEK ve/veya paylarının tamamı ENTEK'e ("Proje Sahibi" veya "Şirket") ait olan şirket vasıtasıyla işletilmesi planlanmaktadır.

1.2 Özelleştirme Süreci

Özelleştirme sürecinin tamamlanması için ihalenin onaylanmasına dair Özelleştirme Yüksek Kurulu nihai kararı (Nihai Karar) 5 Aralık 2017 tarihinde verilmiştir. Şirket 2017 yılının sonuna kadar, Özelleştirme İdaresi'ne bir geçici ek banka teminat mektubu sağlayacak olup sonrasında, İşletme Hakkı Devir Sözleşmesi (Devir Sözleşmesi) için Özelleştirme İdaresi ile Şirket arasında müzakereler başlatılacaktır. Devir Sözleşmesi kapsamındaki müzakereler sırasında Şirket Menzelet ve Kılavuzlu HES Projesi için elektrik üretim lisansı almak amacıyla Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu'na (EPDK) başvuruda bulunacak ve eşzamanlı olarak Devlet Su İşleri (DSİ) ile bir su kullanım hakkı anlaşması imzalayacaktır. Menzelet ve Kılavuzlu HES'lerinin işletme hakları ve ilgili taşınmazların kullanım hakları Devir Sözleşmesi (Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, EÜAŞ ve Şirket arasında imzalanacaktır) ile 49 yılına Şirkete devredilecektir.

1.3 Proje

"Proje", işletme haklarının devri sözleşmesinin imzalanma tarihinden başlamak üzere, Şirkete 49 yıl süreyle "Menzelet ve Kılavuzlu HES'lerinin işletme haklarının devri"ni ifade eder. Buna uygun olarak, bu PKP'ye tabi olan Proje devri, mevcut HES'lerde yapılacak iyileştirme çalışmalarını ve HES'lerin işletme haklarının devri sözleşmesi süresince Şirket tarafından işletilmesini içerir.

Şirket, HES'lerin özelleştirilmesinin ardından yürütülecek faaliyetler kapsamında HES'lerde herhangi büyük bir değişiklik, büyütme ya da dönüşüm (hidrolik yapılarda ya da baraj yüksekliğinde herhangi bir değişiklik yapılmayacaktır) planlamamaktadır. Diğer taraftan Şirket, EBRD Performans Koşulları'na uygun şekilde geliştireceği Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi'ne (ÇSYS) uygun olarak HES'lerin çevresel ve sosyal performansını geliştirmek üzere aksiyonlar almayı planlamaktadır.

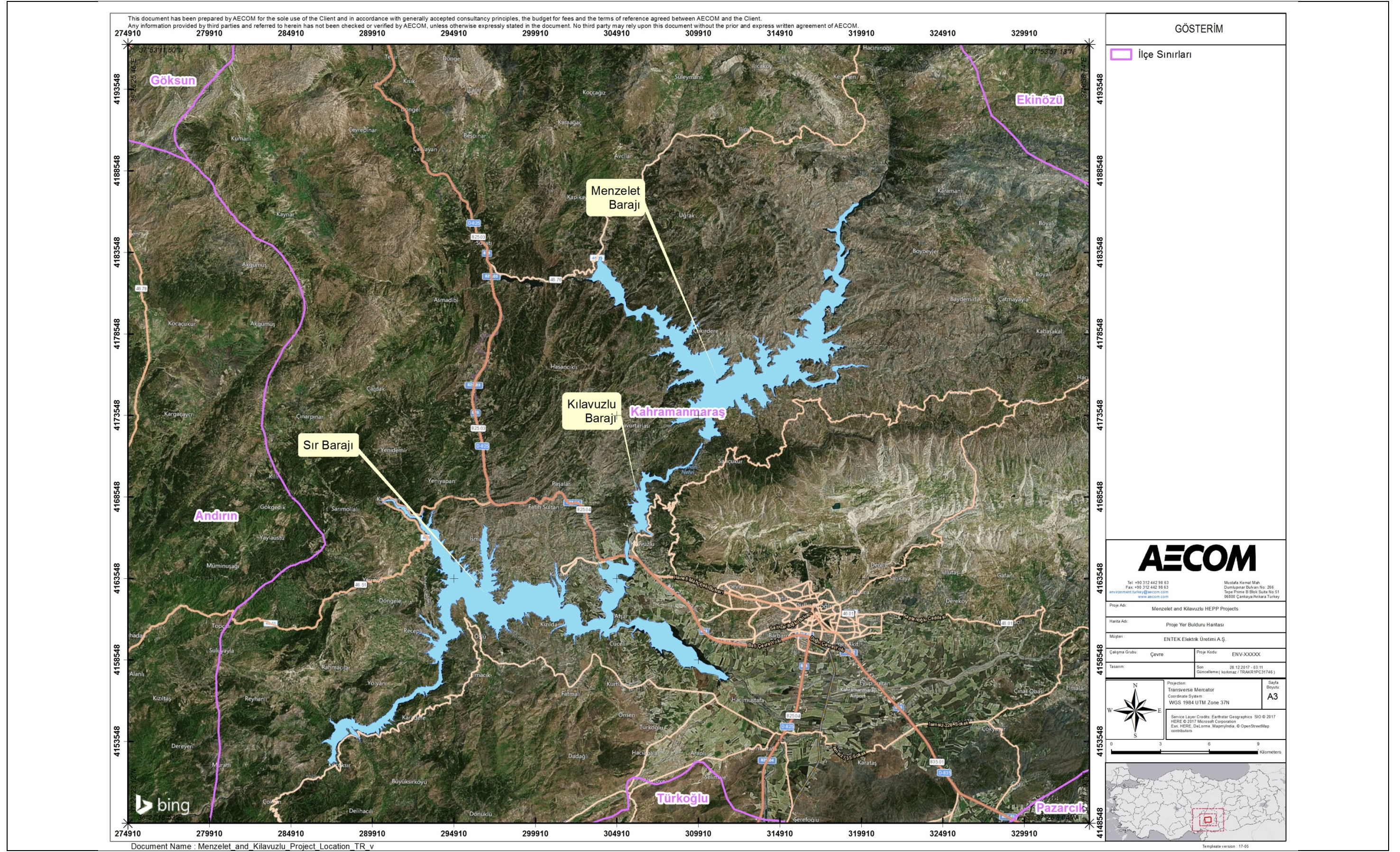
1.4 Projenin Yeri

Menzelet Barajı ve HES, Kahramanmaraş şehir merkezine kuzeybatı yönünde yaklaşık 27 km uzaklıkta (yol mesafesi) yer almaktadır. DSİ tarafından Ceyhan Nehri üzerinde 1980-1989 yılları arasında inşa edilmiş olan tesis, 1992 yılında faaliyete alınmıştır. Menzelet HES'e en yakın yerleşim yeri olan Sarıçukur mahallesi yaklaşık 1,5 km (güneydoğu) uzaklıkta iken Bulutoğlu mahallesi de Menzelet HES'in yaklaşık 4 km güneybatısında (kuş uçuşu) bulunmaktadır.

Kılavuzlu Barajı ve HES, Kahramanmaraş şehir merkezinin batı-kuzeybatı yönünde, yaklaşık 11 km mesafede (yol mesafesi) Onikişubat ilçesindeki Kılavuzlu mahallesinin yakınındadır. Proje, DSI tarafından 1996-2011 yılları arasında Menzelet HES'in yaklaşık 7 km (kuş uçuşu) akış aşağısında, inşa edilmiştir. Bölgede faaliyet gösteren eski bir HES (Ceyhan HES) Kılavuzlu Barajı'nın su tutması sonucunda baraj gölünün (rezervuarı) altında kalmıştır. HES, 2012 yılında işletmeye alınmıştır. Kılavuzlu HES'e en yakın yerleşim yeri olan Kılavuzlu mahallesi, HES'in güneydoğusunda yaklaşık 350 m uzaklıkta iken, Hasancıklı mahallesi ise Kılavuzlu HES'in yaklaşık 1,2 km güneybatısında (kuş uçuşu) bulunmaktadır.

Her iki HES Projesi de Kahramanmaraş şehir merkezine yakın konumdadır. Santral sahalarına ulaşım D825 Kayseri-Kahramanmaraş Devlet Karayolu'na bağlanan mahalle yolları kullanılarak sağlanmaktadır. Proje konumunu gösteren bir harita Şekil 1'de sunulmaktadır.

Menzelet HES'in akış yukarısında Hacınınoğlu HES faaliyet göstermektedir. Kılavuzlu HES'in akış aşağısında ise Sır HES işletilmektedir. Menzelet ve Kılavuzlu barajlarının göletlerinde balık çiftlikleri mevcuttur. Kılavuzlu HES'in akış aşağısında tarihi Ceyhan Taş Köprüsü bulunmaktadır. Sır Barajı'na ait rezervuar içerisinde (Kılavuzlu HES'in akış aşağısında) balık çiftlikleri ve restoranları işletilmektedir.

Şekil 1. Proje Yer Bulduru Haritası

1.5 Projenin Bileşenleri

Menzelet ve Kılavuzlu Baraj ve HES projelerinin ana bileşenleri baraj gövdeleri, baraj gölleri (rezervuarlar) ve enerji santralleridir. Dolu savak, su alma yapısı, denge bacası, cebri boru, dip savak, trafo, şalt sahası ve idari binalar ise her iki proje için de yardımcı bileşenlerdir. Kılavuzlu Projesi ilave sulama yapıları içerir. Ayrıca, ulaşım yolları ve enerji nakil hatları (ENH; Menzelet için 154 kV; Kılavuzlu için 34,5 kV) HES'lerle ilişkili tesislerdir. Menzelet ve Kılavuzlu Baraj ve HES projelerinin ve ilişkili tesislerinin farklı bileşenleri/varlıkları farklı kamu kuruluşlarının (DSİ, EÜAŞ ve TEİAŞ) yetkisi ve sorumluluğu altındadır. İnşaatin DSİ tarafından tamamlanmasının ardından santrallerin işletilmesi EÜAŞ'a devredilmiştir. Özelleştirme sürecinin tamamlanmasından sonra, EÜAŞ'ın mevcut hak ve sorumlulukları Şirket'e devredilecektir. Böylelikle, Şirket Tablo 1'de tarif edildiği şekilde EÜAŞ'ın yerini alacaktır.

Tablo 1. Proje Bileşenleri üzerinde İlgili Resmi Kuruluşlarının/Tarafların Sorumlulukları

İlgili Kuruluş/Taraf			 ve/veya Şirket	
	Devlet Su İşleri (DSİ)	HES'lerin Özelleştirme öncesi Mevcut İşletmecisi	HES'lerin Özelleştirme sonrası İşletmecisi	Türkiye Elektrik İletim A.Ş. (TEİAŞ)
İlgili Kuruluşun/Tarafın Yetki ve Sorumluluğu Altındaki Proje Bileşeni	- Baraj - Baraj Gölü - Dolu Savak - Sulama yapıları	- Enerji Santrali - Şalt Sahası ▪ Menzelet şalt sahası kısmen EÜAŞ, kısmen de TEİAŞ mülkiyetinde olup işletme ve bakım sorumluluğu resmi olarak TEİAŞ'a aittir. Ancak mevcut durumda EÜAŞ, TEİAŞ* adına şalt sahasının işletme ve bakımını yapmaktadır. ▪ Kılavuzlu şalt sahasının mülkiyeti ile işletme ve bakım sorumluluğu EÜAŞ'a aittir. – Kılavuzlu HES'in Şalt Sahasından çıkan ENHlerin (34,5 kV) işletme ve bakımı		- Şalt Sahası ▪ Menzelet şalt sahası kısmen EÜAŞ, kısmen de TEİAŞ mülkiyetinde olup işletme ve bakım sorumluluğu resmi olarak TEİAŞ'a aittir; ancak mevcut durumda TEİAŞ* adına şalt sahasının işletme ve bakımını EÜAŞ yapmakta ve ilişkili ödemeleri EÜAŞ'a fatura etmektedir. – Menzelet HES'in Şalt Sahasından çıkan ENHlerin (154 kV) işletme ve bakımı

*Mevcut durumda TEİAŞ'ın Menzelet HES'in şalt sahasında bir kumanda odası bulunmamaktadır. Bu sebeple, TEİAŞ adına şalt sahasının işletme ve bakımını EÜAŞ yapmakta ve bununla ilgili masrafları TEİAŞ'a fatura etmektedir. Özelleştirmeyi takiben, TEİAŞ bir kumanda odası oluşturarak işletme ve bakım faaliyetlerini devralabilir veya Şirket ile TEİAŞ arasında imzalanacak sözleşmeye uygun olarak Şirket'ten ücreti karşılığında (hâlihazırda EÜAŞ'ın yaptığı şekilde) TEİAŞ adına işletme ve bakım faaliyetlerini yürütmesini talep edebilir.

1.6 Proje Özellikleri

Menzelet Barajı ve HES çok amaçlı bir tesistir. Ceyhan Nehri'nin akışından yararlanarak elektrik üretmek ve sulama ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla inşa edilmiştir. Projenin şimdiki kullanımı elektrik üretimi ve taşkın kontrolü amaçlıdır (mevcut Projede sulama suyu tedariki dâhil değildir)¹. Menzelet HES'in kurulu gücü 124 MW'dir (4X31 MW). Menzelet HES'te üretilen elektriğin ulusal şebekeye bağlantısı, şalt sahası ile Göksun Trafo İstasyonu (TS), Maraş Trafo İstasyonu ve Kılavuzlu Trafo İstasyonu arasında kurulan üç adet 154 kV'lık enerji nakil hattı ile sağlanmaktadır. TEİAŞ tarafından işletilen Menzelet ENH'lerinin toplam uzunluğu 65 km civarındadır.

Kılavuzlu Barajı ve HES enerji üretimi ve sulama amacıyla inşa edilmiştir. Kılavuzlu HES'in kurulu gücü 54 MW'dir (4 x 13,5 MW). Kılavuzlu HES'te üretilen elektriğin bağlantısı, şalt sahası ile Kılavuzlu Trafo İstasyonu (TS) arasında kurulan 34,5 kV'lık ve 3,5 km uzunluğunda bir ENH ile sağlanmaktadır. Kılavuzlu Barajı'ndan gelen sulama suyu, Kılavuzlu HES'in su alma yapısının yanında bulunan DSI'nin giriş kanal yapısı vasıtasıyla alınmaktadır. Bu su (80 m³/sn), Kılavuzlu sulama projesi sınırları içerisindeki tarım alanlarına iletilmektedir. İlerleyen dönemlerde sulama suyunun Hatay ilinde bulunan Amik ovasına kadar ulaştırılması planlanmaktadır.

Menzelet ve Kılavuzlu HES projelerine ait temel özellikler Tablo 2'de özetlenmektedir.

Tablo 2. Temel Proje Özellikleri

Özellik	Menzelet	Kılavuzlu
Mevcut Kullanım	Enerji üretimi, taşkın kontrolü	Enerji üretimi, sulama
Kurulu Güç	124 MW (4 x 31 MW)	54 MW (4 x 13,5 MW)
Yıllık Elektrik Üretimi	515 GWh	248 GWh
Tabandan Yükseklik	150,5 m	54 m
Baraj Gölü Alanı (Maksimum Su Seviyesinde)	42 m ²	3,1 km ²
Maksimum Su Seviyesi (İşletme)	609,4 m	485,5
Minimum Su Seviyesi (İşletme)	560,2 m	483,5
Çalışan Sayısı (Kasım 2017 itibarıyla EÜAŞ'ın doğrudan istihdam ettiği çalışanları ve yüklenicileri dâhil)	112	56

1.7 Hidroelektrik Santrallerinde Enerji Üretimi Süreci

Konvansiyonel hidroelektrik santrallere ait enerji üretimi sürecini temsil eden basitleştirilmiş bir şeması Şekil 2'de sunulmaktadır.

Menzelet ve Kılavuzlu HES'lerinde enerji üretimi için ihtiyaç duyulan su baraj gölünden santrallere enerji tünellerinden (Menzelet HES için beton tünel ve Kılavuzlu HES için iki adet çelik boru) geçerek giriş yapmaktadır. Santrallere iletilen su, her bir tesisteki elektrik santrallerinin içinde bulunan türbinleri ve jeneratörleri çalıştırmaktadır. Enerji üretimi sürecini takiben, su tekrar nehir yatağına deşarj edilmektedir. Trafolar aracılığı ile voltaj seviyesi şebeke seviyesine uygun hale getirilen elektrik enerjisi, şalt sahası ve ENH'ler vasıtasıyla ulusal şebekeye (trafo merkezleri aracılığı ile) iletilmektedir.

Şekil 2. Konvansiyonel HESlerde Enerji Üretimini Gösteren Basitleştirilmiş Şema (kaynak: <https://www.usgs.gov>)

¹ Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Menzelet Baraj Gölü'nün Kahramanmaraş'a içme suyu temini maksatlı kullanılması ile ilgili bir proje geliştirmiştir. EÜAŞ tarafından verilen bilgiye göre, proje şu anda Belediye tarafından askıya alınmış durumdadır.

2. Projenin Geçmişi

Menzelet ve Kılavuzlu HES'leri 1977 yılında Devlet Planlama Teşkilatı Yatırım Programı'na alınmıştır (Orta Ceyhan Menzelet Projesi kapsamında). Menzelet HES 25 yıldır (1992'den beri) ve Kılavuzlu HES'te son 5 yıldır (2012'den beri) işletmededir. Santraller, şu anda EÜAŞ tarafından işletilmektedir. EÜAŞ, bahse konu santralleri sisteme temin etmeleri gereken enerji talebini karşılayacak şekilde işletmektedir. Menzelet ve Kılavuzlu HES'leri için su kullanımı şartları ve işletme koşulları, DSİ ve EÜAŞ arasında imzalanan su kullanım hakkı anlaşmaları çerçevesinde belirlenmiştir. EÜAŞ ve TEİAŞ arasında sistem bağlantı ve kullanım şartlarına ilişkin anlaşmalar yapılmıştır. Mevcut durumda, Menzelet HES'in kalite (ISO 9001) yönetim sistemi sertifikası bulunmaktadır.

Eylül 2017'de ENTEK özelleştirme ihalesini kazanmıştır. Özelleştirmenin tamamlanması ve HES'lere ait işletme hakkının Şirket tarafından devralınmasının ardından, DSİ, Menzelet ve Kılavuzlu projelerinin baraj gölleri ve dolu savaklarının işletme ve bakımı konularında yetkili ve sorumlu merci olarak kalacaktır. Santraller, su alma yapısı, cebri boru, denge bacası ve çıkış (kuyruk) suyu kapıları gibi ilgili tüm taşınmaz varlıklar ile birlikte, İşletme Hakkı Devir Sözleşmesi imzalanmasından sonra Şirket tarafından işletilecektir.

Şirket tarafından, HES'lerin özelleştirilmesinin ardından yürütülecek faaliyetler kapsamında HES'lerde herhangi büyük bir değişiklik, genişleme ya da dönüşüm (hidrolik yapılarda ya da baraj yüksekliğinde herhangi bir değişiklik) planlanmasa da, Şirketin işletmesi altında HES'lerdeki mevcut işletme sisteminin değişmesi muhtemeldir. Şirket, her iki santrali de Menzelet HES'te yer alacak tek bir kumanda merkezinden işletmeyi planlamaktadır. Buna ek olarak, Şirket, uzmanlarca gerçekleştirdiği çevresel, sosyal ve teknik durum tespiti çalışmalarının bulguları doğrultusunda her iki santralde de iyileştirme ve gerektiği yerlerde modernizasyon çalışmaları yapmayı planlamaktadır. Bu çalışmaların, her iki santralde, operasyonel ve ekonomik boyutların yanı sıra, mevcut çevresel ve sosyal performansın artırılmasına katkıda bulunması beklenmektedir.

2.1 ÇED Yönetmeliği'ne Göre Durum

Menzelet ve Kılavuzlu HES projeleri, planlama ve faaliyete başlama tarihleri sebebiyle, yetkili makamlarca Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği'nin gerekliliklerinden muaf tutulmuşlardır. Kahramanmaraş Valiliği (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) her iki projenin muafiyet durumunu 17 Haziran 2016 tarihli resmi yazısı ile teyit etmiştir. Dolayısıyla, Menzelet ve Kılavuzlu Baraj ve HES projeleri için ÇED Yönetmeliği kapsamında herhangi bir süreç yürütülmesi gerekmemiştir.

2.2 Mevcut İzin ve Ruhsatlar

Menzelet ve Kılavuzlu HES'leri hâlihazırda aşağıda listelenen mevcut ruhsat, izin ve anlaşmalarla faaliyetlerini mevzuata uygun olarak yürütmektedir:

- EPDK'dan alınan elektrik üretim lisansları
- EÜAŞ ile DSİ arasında imzalan su kullanım hakkı anlaşmaları
- İlgili orman müdürlüklerinden alınan orman izinleri
- TEİAŞ ile imzalanan sistem kullanım anlaşması (Menzelet HES'e ait 154 kV ENH için)

Şirket, mevcut ruhsat, izin ve anlaşmaların (örn. elektrik üretim lisansı, su kullanım anlaşması, vb.) özelleştirme sonrası faaliyetlerinde geçerliliğini teyit etmek için özelleştirme süreci zarfında ve/veya özelleştirme sürecinin tamamlanmasını takiben ilgili idarelere başvuruda bulunacaktır ve gerekmesi halinde ilgili belgeleri yenileyecektir/tadil edecektir. Ayrıca, Şirket, santrallerdeki mevcut atık ve atıksu yönetimi uygulamalarını iyileştirmeyi ve bu kapsamda faaliyetlerinin yürürlükteki mevzuata tam olarak uygunluğunu sağlamak için gerekli izin ve onayları almayı planlamaktadır.

2.3 Proje Bilgilendirme Dosyası ve Çevresel ve Sosyal Durum Tespiti (ÇSDT) Çalışması İhtiyacı

Şirket Proje'nin geliştirilmesi için aralarında Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ve diğer ticari bankaların da bulunduğu bir grup bankadan finansman sağlamayı değerlendirmektedir. Uluslararası çevresel ve sosyal kategorizasyon yaklaşımı ve EBRD kriterleri dikkate alınarak Proje "Kategori B" olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla Teknik Olmayan Özet (TOÖ) ve Paydaş Katılımı Planı'ndan (PKP) oluşan bir Bilgilendirme Paketi hazırlanması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bu amaçla ENTEK, EBRD'nin Proje'yi finanse etmek üzerine karar verme süreci ile ilgili bilgilendirme yapılması için bahse konu dokümanların Ekvator Prensipleri III (Haziran 2013) ve EBRD Performans Koşulları'na uygun olarak hazırlanması için Kasım 2017'de AECOM Türkiye Danışmanlık ve Mühendislik Limited Şirketi'ni görevlendirmiştir.

2.4 Mevcut HES'ler için Önemli Çevresel ve Sosyal Konular

Menzelet Barajı ve HES Projesi'nin inşaatına 1980 yılında başlanmış ve santral 1992 yılında hizmete alınmıştır. Kılavuzlu Barajı ve HES Projesi'ne ait inşaat çalışmaları ise 1996 yılında başlamış ve santral 2012 yılında işletmeye alınmıştır (Kılavuzlu HES inşa edilmeden önce Kılavuzlu Baraj Gölü yerinde Ceyhan HES işletilmekte idi). Her iki projenin inşaat aşamasındaki etkileri, arazi kullanımında meydana gelen değişiklikler (orman ve tarımsal arazilerin kaybı gibi), sosyo-ekonomik etkiler (fiziksel ve ekonomik olarak yer değiştirme, istihdam ve işgücü akışı kaynaklı), habitat kaybı ve bitki ve hayvan türleri üzerinde buna bağlı etkiler, toz ve gürültü kaynaklı rahatsızlıklar, malzeme temini ve nakliyesinden kaynaklanan etkiler ve iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili etkileri kapsamıştır. Rezervuarda su tutulması ve santrallerin devreye alınmasının ardından akış aşağıdaki nehir kısımları durgun (lentik) su kütlelerine dönüşmüş ve yeni bir ekolojik denge kurulmuştur. Menzelet ve Kılavuzlu HES'lerinin kaskat (ardışık) operasyonu ve memba ve mansapta işletilen diğer HES projelerine ait baraj göllerinin ortak etkisi sonucunda Menzelet ve Kılavuzlu HES'lerinin akış aşağı kısımları nehir özelliğinden ziyade göl özelliği göstermektedir.

EBRD'nin Hidroelektrik Projeleri için Çevresel ve Sosyal Kılavuz Notları'nda da belirtildiği üzere çevresel akışın (can suyu) izlenmesi, mansaptaki kullanıcılar üzerindeki olası risklerin yönetilmesi için paydaş katılımının sağlanması ve acil durumlara karşı hazırlık ve müdahale, çevresel ve sosyal performansın yönetilmesi için gerekli aksiyonların alınması HES projelerinin işletme aşamasında dikkate edilmesi gereken temel çevresel ve sosyal konulardır.

3. Muhtemel Etkiler ve Etki Azaltıcı Önlemler

Menzelet ve Kılavuzlu Baraj ve HES projelerinin inşaatlarına 1980 ile 1990 yılları arasında başlanmıştır. Bu nedenle, bölgedeki çevresel ve sosyal koşullar geçen on yıllar içerisinde değişmiştir. Dolayısıyla bu dokümanda atıfta bulunulan mevcut durum terminolojisi barajların ve santrallerin inşa edilmesi ve işletmeye alınmasından sonra ulaşılan hâlihazırdaki çevresel ve sosyal koşulları temsil etmektedir. Projelerin inşaat aşamasının etkileri tamamen ortadan kalkmış ancak arazi kullanımı, hidrolojik koşullar ve biyoçeşitlilik kalıcı olarak değişmiştir. Santrallerin geçmişteki ve mevcut etkileri ve şimdiye kadar alınan önlemler aşağıda tanımlanmaktadır. Şirket, özelleştirme sonrasında yürütülen faaliyetler kapsamında, santrallerin mevcut çevresel ve sosyal performansını iyileştirmeyi ve Proje faaliyetleri ile ilişkili olma ihtimali taşıyan herhangi bir muhtemel etki ve riskin en aza indirilmesini desteklemek üzere bir çevresel ve sosyal yönetim sistemi kurmayı planlamaktadır.

3.1 Arazi Kullanımı ve Mülkiyet

1/100.000 ölçekli Kahramanmaraş Çevre Düzeni Planı'na göre, Menzelet ve Kılavuzlu barajları ve baraj gölleri çevresi orman arazileriyle ve ağaçlandırma alanlarıyla kaplı olup, sınırlı ölçüde tarım arazileri de bulunmaktadır. Dolayısıyla, Projeler, inşaat faaliyetlerini takip eden devreye alma sırasında ormanlık ve tarımsal arazilerin suyla kaplanmasına sebep olmuştur. Menzelet ve Kılavuzlu barajlarında su toplanması sonucunda oluşan yapay baraj göller azami su seviyesine yükseldiğinde yaklaşık olarak toplam 45 km² (4.500 ha) alan kaplamaktadır.

Menzelet HES tesisleri kayıtlı ormanlık arazilere tekabül ederken Kılavuzlu HES tesisleri ise kısmen kayıtlı olmayan araziler ve kısmen de kayıtlı ormanlık araziler üzerinde yer almaktadır. Tekabül eden orman arazileri (Menzelet HES için yaklaşık 5,5 ha, Kılavuzlu HES için yaklaşık 1,1 ha) için EÜAŞ tarafından ilgili mercilerden orman izinleri temin edilmiştir.

Menzelet HES'in şalt sahasının mülkiyeti kısmen EÜAŞ'a ve kısmen de TEİAŞ'a aittir. Menzelet HES'in 154 kV enerji nakil hattı (ENH) TEİAŞ'a aittir. Kılavuzlu HES'in şalt sahasının mülkiyeti EÜAŞ'a aittir. Kılavuzlu HES için 34,5 kV ENH genel olarak DSİ'ye ait arazilerin üzerinden geçmektedir. DSİ, kendisine tekabül eden parsellerin mülkiyetini ve/veya irtifak haklarını EÜAŞ'a devredecektir. ENH hattı boyunca, kamulaştırma ve irtifa hakkı tesis süreci (ENH kuleleri/direkleri için) mevcut durumda devam etmekte olan birkaç özel mülkiyet konusu parsel bulunmakta olup bunlar, EÜAŞ tarafından tamamlanacaktır. Şirket, yalnızca HES'lerin işletme haklarına sahip olacaktır ve ihale şartları ile İşletme Haklarının Devri Sözleşmesi gereğince herhangi bir kamulaştırma sürecine müdahil olma yetkisi yoktur.

Özelleştirme sürecinin tamamlanması ve Şirket tarafından santrallerde işletme faaliyetlerinin başlatılmasını takiben mevcut arazi kullanımında başka hiçbir değişiklik meydana gelmeyecektir. Santrallere ait taşınmazların kullanım hakkı Şirket'e devredilecektir.

3.2 Topoğrafya, Toprak ve Jeoloji

Menzelet HES'in bulunduğu mevkide (deniz seviyesine oranla) yükseklik yaklaşık 500 m, Kılavuzlu HES'in bulunduğu mevkide (deniz seviyesine oranla) yükseklik ise yaklaşık 445 m'dir. Menzelet ve Kılavuzlu HES'leri çevreleyen daha geniş alan dağlık bir topoğrafyaya sahip olup alüvyonlu topraklar nehirler tarafından taşınmaktadır. Santraller Türkiye Deprem Haritası'na göre 2. Derece deprem bölgesinde bulunmaktadır. Menzelet HES'in ulaşım yolu boyunca toprak kayması ve kaya düşmesi riski mevcuttur.

Menzelet ve Kılavuzlu barajlarının ve HES'lerinin inşaatı ve bunlarla bağlantılı hafriyat çalışmaları sebebiyle, projelerin inşaat aşamalarında topoğrafya ve toprak üzerinde etkiler meydana gelmiştir. Özelleştirme sonrasında Şirket'in faaliyetleri mevcut topoğrafya ve topraklar üzerinde ek bir bozulma ile sonuçlanmayacaktır. Şirket, Proje sahası içerisindeki toprak kayması risklerini değerlendirecek ve Proje personeli ve çevrede yaşayan halk üzerindeki riskleri önlemek için gerekli düzeltici önlemleri alacaktır.

3.3 Su Kaynakları ve Atıksu Yönetimi

Projeler Ceyhan Havzası sınırları içindeki Ceyhan Nehri üzerinde yer almaktadırlar. Ceyhan Nehri üzerinde çeşitli barajlar ve HESler çalıştırılmaktadır. Bunların arasında, Hacınoğlu HES, Menzelet barajı gölü akış yukarısında çalıştırılmakta ve Sır Barajı ve HES ise Kılavuzlu HES'in akış aşağısında işletilmektedir. Proje sahasındaki hidrolojik koşullar bu baraj ve HES projelerinin devreye alınmasına bağlı olarak halihazırda değişmiş bulunmaktadır.

Menzelet HES'te kullanım ve içme suyu barajdan sızan suyun klor ve aktif karbon ile arıtılması ile tedarik edilirken, Kılavuzlu HES'te ise belediyenin su dağıtım ağı kullanılmaktadır.

Her iki santralde çalışan personel faaliyetlerine bağlı olarak üretilen evsel atıksu hâlihazırda fosseptik tankları ile yönetilmektedir. Kılavuzlu HES'in fosseptik tankı sızdırmazken, Menzelet HES'in fosseptik tanklarından sızıntı mevcuttur; bu da atıksuların toprağa sızmasına sebep olmaktadır. Özelleştirme sahada görevli personelin sayısının muhtemelen azalmasına yol açacağından, oluşacak atıksu da azalmış olacaktır. Şirket toprak, yüzey ve yeraltı kaynakları üzerindeki herhangi bir etkiden kaçınmak için mevcut evsel atıksu arıtma uygulamalarını geliştirmeyi planlamaktadır. Evsel atıksuyun dışında santrallerde herhangi bir endüstriyel atıksu oluşmamaktadır.

Santrallerin akış yukarısın ve akış aşağısına ait su kalitesi izleme verileri santral işletmelerinde mevcut değildir. Şirket, geçmiş dönemde yürütülmüş olan izleme çalışmalarının sonuçlarını bulmak için DSİ ve EÜAŞ'a danışacak ve İşletme Hakkı Devir Sözleşmesi çerçevesinde işletmelerin başlamasından önce ve sonra mevcut su kalitesini belirlemek için bir program yürütecektir.

3.4 Bitki ve Hayvanlar

Baraj Gölü ve HES alanlarında yer alan doğal ortamların bozulması, dönüşmesi ve parçalanması Menzelet ve Kılavuzlu projelerinin yapımı ve devreye alınması sırasında gerçekleşmiştir. Su tutulmasından sonra göller ve su kıyısı ortamları şeklinde yapay göletler oluşturulmuştur. Menzelet ve Kılavuzlu HES'lerin kademeli şekilde işletilmesi nehrin akış yukarısında ve aşağısında yerleşik diğer santraller ile birlikte nehrin çevresini durgun su ortamlarına dönüştürdüğünden hidrobiyolojik şartların değişmesi muhtemeldir. Sonuç olarak, yeni bir ekolojik denge daha şimdiden oluşmuş durumdadır. İnşaat öncesi veya santrallerin işletmeye alınmasından sonra herhangi bir sucül ve karasal mevcut durum çalışması yürütülmemiştir.

Özelleştirmenin tamamlanmasından sonra Şirket tarafından yürütülen faaliyetler hidrolik yapıların modifikasyonunu veya barajın yükseltilmesini içermediğinden mevcut karasal veya sucül yaşam alanları üzerinde herhangi bir ilave etki beklenmemektedir. Diğer yandan, Şirketin işletmesi kapsamında santrallerdeki işletme planı büyük olasılıkla değişecektir. Şirket, Proje Alanı ve çevresinde sucül biyoçeşitlilik araştırmaları gerçekleştirmek ve mevcut flora ve fauna özelliklerini belirlemek üzere uzmanlar tutacaktır. Gerçekleştirilecek araştırma sonuçlarına göre, uzmanlar tarafından türlere özel değerlendirmeler yapılacak ve türlere veya ekosistem ihtiyaçlarına özel gereklilikler belirlenecektir.

Menzelet, Kılavuzlu ve Sır HES'lerin kademeli operasyonlarının sonucu olarak, Menzelet HES'in mansap suyu Kılavuzlu Baraj Gölü ile ve Kılavuzlu HES'in mansap suyu ise akış aşağısında kalan Sır HES baraj gölü ile birleşmektedir. Mevcut durumda, Kılavuzlu HES devamlı olarak çevresel akış (başka bir deyişle; dört tribününden birinin devamlı çalışması yoluyla) tahliyesi yapmaktadır ve hem Menzelet hem de Kılavuzlu HES'lerinin akış aşağısı nehirde ziyade göller şeklindedir. Şirket, ilgili idare ve yönetmeliklerin koşullarına uygun şekilde çevresel akış tahliyesine (can suyu bırakmaya) devam edecektir. Şirket uygun teknikler/teçhizat kullanarak santrallerin çevresel akış tahliyelerini (bıraktığı can suyunu) devamlı olarak izleyecek ve kayıt altına alacaktır.

Balık geçitleri HES'lerin inşaatı sırasında DSİ tarafından kurulmamıştır. Bu durumda, göçmen türlerin geçen yıllar içerisinde değişen ekosistemde yaşamlarını sürdürememiş olmaları veya daha şimdiden alternatif ortamlara göç etmiş olmaları muhtemeldir. İlgili yetkili kuruluşların resmi yazıları, mevcut barajlara balık geçitlerinin kurulmasının zaten değişmiş olan mevcut yaşam ortamlarının korunması için uygun bir çözüm olamayacağını belirtmektedir. Nehir yatağı seviyesinin üzerindeki baraj yükseklikleri Menzelet Projesi için 136,5 m, Kılavuzlu Projesi için 52 m'dir. Bu durum da balık geçitlerinin işlevselliğini riske sokan faktörlerdendir.

3.5 Hava Kalitesi ve Sera Gazları

Menzelet ve Kılavuzlu HES'lerinde yürütülen mevcut faaliyetler, egzoz emisyonlarına neden olan yoğun trafik hareketleri ya da baca gazı emisyonları içermediğinden, hava kalitesi üzerinde herhangi önemli bir etkiye yol açmamaktadır. Şirket mevcut faaliyetlere devam edeceğinden özelleştirme sonrasında hava kalitesi üzerinde önemli bir etki meydana gelmeyecektir. Ulusal mevzuat gereği HES faaliyetleri herhangi bir çevre izni (hava kalitesi ile ilgili) gerektirmemektedir.

Menzelet Barajı'nın mevcut baraj gölünden (gölün kapladığı alan oldukça geniş olduğundan) sera gazları salınımı devam edebilir ancak fosil yakıtları kullanan diğer elektrik üretim teknolojileri ile kıyaslandığında bu miktar oldukça düşük olacaktır. Şirketin faaliyetleri baraj göllerinden kaynaklı mevcut sera gazı salınımlarını etkilemeyecektir.

3.6 Mikroiklim

Her iki baraj gölü de Ceyhan Havzası'ndaki diğer mevcut baraj gölleri ile birlikte yıllardır mevcut olduğundan, bu iki projenin Ceyhan Havzası'nın mikroiklim koşulları üzerinde mevcut ve/veya gelecekte kümülatif bir etkisi olması ihtimali bulunmaktadır. Diğer yandan, toplam yüzey alanı 50 km²'den daha az olan Menzelet ve Kılavuzlu baraj göllerinin tek başlarına bölgenin mikroikliminde önemli bir değişikliğe yol açmasının çok da mümkün olmayacağı değerlendirilmektedir. Şirket faaliyetleri arasında mevcut gölet alanlarında bir artışa sebep olabilecek herhangi bir hidrolik yapı veya baraj yüksekliği değişikliği bulunmamaktadır.

3.7 Gürültü

Menzelet ve Kılavuzlu HES'lerde yürütülen mevcut faaliyetler, ağır iş makineleri kullanımı ya da yoğun trafik hareketleri gibi faaliyetler içermediğinden herhangi önemli bir çevresel gürültü etkisine yol açmamaktadır. Geçmişteki faaliyet döneminde gürültü ile ilgili herhangi bir şikâyet alınmamıştır. Tesis içindeki gürültü sebebiyle santral çalışanları üzerindeki muhtemel etkiler, kişisel koruyucu donanım kullanılarak yönetilmektedir. Şirket mevcut faaliyetlere devam edeceğinden özelleştirme sonrasında arkaplan gürültüsü üzerinde önemli bir etki meydana gelmeyecektir. Ulusal mevzuat gereği santral faaliyetleri herhangi bir çevre izni (gürültü ile ilgili) gerektirmemektedir.

3.8 Çevre Düzeni ve Görsel Etkiler

Menzelet HES 1992 yılından beri, Kılavuzlu HES ise 2012 yılından beri faaliyet göstermektedir. Bu nedenle, barajlar ve baraj gölleri mevcut çevre düzeni özelliklerinin bir bileşeni haline gelmiştir. Bu durum farklı açılardan bakıldığında olumlu bir etki olarak bile düşünülebilir. Özellikle Kılavuzlu Barajı akış aşağısında bulunan balık restoranlarının yanı sıra Tarihi Ceyhan Taş Köprüsü'nden de görülmektedir. İlgili idarelerin bu Köprü çevresinde bir mesire alanı oluşturmayı planladıkları anlaşılmaktadır. Böyle bir durumda bölgeye gelen ziyaretçi sayısı da artacaktır.

3.9 Koruma Alanları / Kültürel Miras

Menzelet ve Kılavuzlu HES'leri milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı ya da yaban hayatı koruma alanı gibi herhangi bir yasal koruma alanı sınırları içerisinde bulunmamaktadır. En yakın yasal koruma alanı Yavşan Yaylası Tabiat Parkı olup, Kılavuzlu HES'in yaklaşık 18 km güneybatısında ve yaklaşık olarak 1.500 m kotunda bulunmaktadır.

Tarihi Ceyhan Taş Köprü, Kılavuzlu HES'in 300 m akış aşağısında bulunmaktadır. Bu alan, hâlihazırda yasal koruma alanı statüsünde değildir. İlgili idarelerin bu Köprü çevresinde bir mesire alanı oluşturmayı planladıkları anlaşılmaktadır. Böyle bir durumda bölgeye gelen ziyaretçi sayısı da artacaktır. Barajlar, kontrolsüz su baskını olaylarının tarihi köprü üzerinde yol açabileceği muhtemel hasar tehlikesinden köprüyü koruma amacına da hizmet etmektedirler. Şirketin planlanan faaliyetlerinin (herhangi bir mücbir sebep haricinde) Tarihi Ceyhan Taş Köprü veya başka bir koruma alanı üzerinde herhangi bir olumsuz etkiye sebep olması beklenmemektedir.

3.10 Atık Yönetimi

Menzelet ve Kılavuzlu HES'lerinin mevcut faaliyetleri, rutin bir şekilde çalışanların faaliyetlerinden kaynaklı kentsel (belediyeye ait) katı atık üretimine (geri dönüştürülebilir olanlar dâhil) ve ara sıra da ilgili santral bileşenlerinin bakım ve onarımı esnasında ortaya çıkan atık yağ, atık pil, hurda metal, tehlikeli atıklarla kirlenmiş olan ambalaj/kap/varil/eldiven/keçe atıklarına yol açmaktadır. Santral bileşenlerinin bakımı için kullanılan yağlar, ortaya çıkan atık yağı en aza indirmek için ilgili analizler ve sahada ayırma teknikleri uygulanarak mümkün olduğunca tekrar kullanılmaktadır. HES sahasının yanı sıra, özellikle Kılavuzlu HES'e ait olmak üzere su alma yapılarında yüzer atıklar (daha çok baraj gölü kıyılarını mesire yeri olarak kullanan insanlar tarafından göl kenarlarına bırakılan plastik şişeler, torbalar, ambalaj malzemeler) birikmektedir. Bu atıklar ara sıra santral personeli tarafından toplanmaktadır.

Kentsel (belediyeye ait) katı atıklar düzenli bir şekilde Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi çöp kamyonları tarafından toplanmaktadır. Yeniden kullanılabilen ya da geri dönüştürülebilir diğer atıklar yetkin devlet kuruluşları ile yapılmış olan anlaşmalara göre bertaraf edilmektedir. Her iki santral de mevzuat gerekliliklerine uygun olarak atık üretimlerini ve bertaraf miktarlarını yıllık olarak beyan etmektedir. Menzelet HES sahasında uygun bir geçici atık depolama alanı kurulması gerekmektedir, Kılavuzlu HES sahasında kurulmuş olan atık depolama alanının iyileştirilmesi gerekmektedir.

Şirket, Menzelet ve Kılavuzlu HES sahalarında uygulanan atık yönetimi uygulamalarını geliştirmeyi planlamaktadır. Ulusal mevzuatın gerekliliklerini karşılayan ve uluslararası uygulamalara paralel projeye özel atık yönetim planları geliştirilecektir. İstihdam edilecek personel, atık yönetim planlarına uygun olarak atık yönetimi uygulamaları (kaynakta azaltma, en aza indirme, yeniden kullanma, geri dönüşüm) ile ilgili eğitilecektir. Giriş yapılarında biriken yüzer atıklar düzenli olarak toplanarak saha çalışanları tarafından ayrıştırılacaktır. Menzelet HES sahasında geçici bir atık depolama alanı kurulacak, Kılavuzlu HES sahasında ise mevcut olan atık depolama alanı iyileştirilecektir. Atıkların düzgün şekilde etiketlenerek belirlenmiş bölümlerde depolanması sağlanacaktır. Uygun bir çatı malzemesi, sızdırmaz zemin ve drenaj sistemi sağlanacaktır. Toplanan ve atık depolama alanlarında geçici olarak depolanan atıklar, belediye ve/veya lisanslı bertaraf firmaları ile yapılacak anlaşmalara uygun olarak düzenli bir şekilde sahadan uzaklaştırılacaktır. Özelleştirme, atık yönetimi konusunda eğitilecek saha personelinin sayısının azalmasına sebep olması muhtemel olduğundan, HES sahalarında oluşacak atık da azalmış olacaktır. Diğer yandan, Şirketin özelleştirme sonrası yürüteceği iyileştirme ve modernizasyon çalışmalarının, sınırlı bir geçiş süresi boyunca yıkım atıkları, atık elektrik ve elektronik ekipman, kablo vb. oluşmasına yol açması muhtemeldir. Bu atıklar da yürürlükteki ulusal atık yönetimi yönetmeliklerine uygun olarak kayıt altına alınarak bertaraf edileceklerdir.

3.11 İş Sağlığı ve Güvenliği

Faaliyetlerin tabiatı, alınan önlemler (eğitimler, ikaz işaretleri, vb.) ve müdahil personel sayısının oldukça sınırlı olması sebebiyle, Menzelet ve Kılavuzlu HES'lerindeki faaliyetler, son üç yıllık faaliyet süresince herhangi önemli (büyük) ya da önemsiz (küçük) kaza ya da olaya yol açmamıştır. Daha öncesinde ise bir HES çalışanının (bu personel hala HES'te çalışmaktadır) elektrik çarpması sonucu ciddi şekilde yaralandığı bir olay kaydedilmiştir. Geçen yıldan başlayarak, meydana gelen kaza ve olaylar, EÜAŞ'ın genel kayıt sistemi ile kayıt altına alınmaya başlanmıştır. Ayrıca, ulusal mevzuat kapsamında EÜAŞ tüm kazaları hemen Sosyal Güvenlik Kurumu'nun sistemine bildirmekle yükümlüdür. HES'ler için gerekli olan risk analizleri ve iş sağlığı ve güvenliği denetimleri ilgili hizmet alımı anlaşmaları ile mevzuatın gerekliliklerine uygun şekilde yetkin uzmanlar tarafından yapılmıştır. Her iki HES'in de ulusal mevzuatın gerekliliklerini karşılayan acil durum müdahale planları ve yangın söndürme ekipmanları mevcuttur.

Şirket, Proje'de kendi iş sağlığı ve güvenlik politikasını uygulayacaktır. Şirket, uluslararası standartların gerekliliklerini karşılayan bir acil duruma hazırlık ve müdahale planı hazırlayacak ve mevcut yangın söndürme sistemlerini iyileştirecektir. Hazırlanıp uygulanacak olan eğitim programı iş sağlığı ve güvenliği boyutunu da kapsayacaktır.

3.12 Halk Sağlığı ve Güvenliği

Mevcut durumda işletmede olan Menzelet ve Kılavuzlu HES'lerinin rutin faaliyetleri halk sağlığı ve güvenliği için herhangi bir tehdit oluşturmamaktadır. Diğer yandan, HES'lerin faaliyeti, su baskını sırasında veya planlı veya plansız olarak türbinlerin devre dışı olması gibi durumlarda baraj işletmecisi DSİ'nin dolu savakları açması akış aşağısında ani değişikliklere neden olursa, akış aşağısındaki muhtemel etkilerin azaltılması için etki azaltıcı önlemlerin alınması gerekecektir. İlgili ulusal makamlar (DSİ) ile işbirliği içerisinde bir akış aşağısı etki değerlendirmesi gerçekleştirilecektir.

Geçmişteki faaliyet dönemlerinde, dolu savaklar birkaç defa kontrollü şekilde açılmış ve mevcut HES yönetiminin bildirdiğine göre, bu durum akış aşağısındaki kullanıcılar, araziler ya da yapılar üzerinde herhangi bir etkiye yol açmamıştır. Yerel halk Menzelet HES'in dolu savağının çıkışına giderek burada balık avlayabilmektedir. Mevcut HES yönetimi bu konuma uyarı levhaları koymuştur ancak sesli bir uyarı sistemi mevcut değildir.

DSİ yetki ve sorumluluğunda olan hem Menzelet hem de Kılavuzlu Baraj Göllerinde boğulma olayları bildirilmiştir. Özellikle boğulma olaylarının en sık meydana geldiği Kılavuzlu HES'in akış aşağısında bulunan Tarihi Ceyhan Taş Köprü alanının yaz aylarında yerel halk tarafından yüzme etkinlikleri için kullanıldığı anlaşılmaktadır. Herhangi bir boğulma olayı olması durumunda, mevcut HES'ler faaliyetlerini yalnızca ilgili idarelerden (jandarma kuvvetleri) gelecek bildirimlere göre durdurabilirler.

Paydaş Katılım Planı (PKP) kapsamında, Şirket, baraj işletmecisi (DSİ) ve akış aşağısındaki kullanıcılarla işletmedeki planlı veya plansız değişikliklerden kaynaklanabilecek muhtemel tehlikeler hakkında görüşmek üzere iletişime geçecektir. Halk sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için erişim kısıtı (çitle çevirme) ve ilave uyarı işaretlerinin gerekebileceği alanlar belirlenecektir. Önlemlerin uygulanmasına ilişkin olarak ilgili idarelere danışılacaktır. Akış aşağısı etki değerlendirmesinin sonuçları da göz önünde bulundurularak, ilgili riskleri adreslemek ve yönetmek için bir Toplum Sağlığı ve Güvenliği Planı ve bir Acil Durum Hazırlık ve Müdahale Planı hazırlanacaktır.

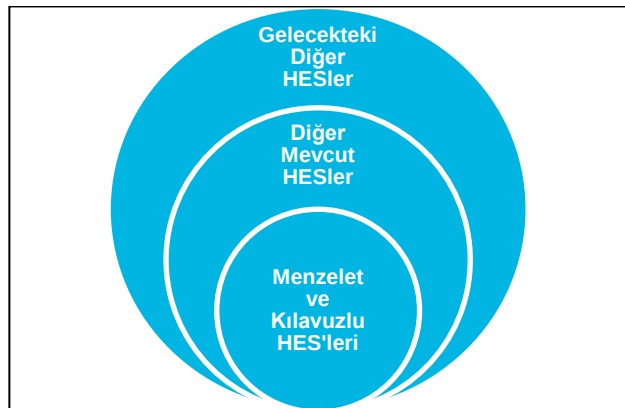
Yol güvenliği ile ilgili olarak, DSİ tarafından geçmişte yapılmış olan bakım ve iyileştirme çalışmaları sonucunda ulaşım yolları genellikle iyi durumdadır. Ancak, geçmişte kaya düşmesi ve toprak kayması olaylarının yaşandığı Menzelet HES ulaşım yolunun belirli kesimlerinde kaya düşmesi ve toprak kayması riski olabilir. Şirket, özelleştirme sonrasında, Proje ulaşım yolunu kullanan çalışan veya halkın karşılaşabileceği tehlikeleri değerlendirerek, faaliyette bulunduğu süre boyunca halkın ve çalışanların sağlık ve güvenliğini sağlamak için gerekli eylemlerde bulunacaktır.

3.13 Kümülatif Etkiler

Kümülatif etkiler, bir proje veya faaliyetin geçmişteki, şimdiki ve gelecekteki insan faaliyetleri ile birleşmesi sebebiyle çevrede meydana getirdiği değişiklikler olarak tanımlanabilir (bakınız Şekil 3). Menzelet ve Kılavuzlu HES'ler ile ilgili kümülatif etkilerin belirlenmesinde, Ceyhan Havzası'nda bulunan diğer HES'ler ve/veya baraj projeleri de dikkate alınmıştır. Menzelet HES'in akış yukarısında Hacınoğlu HES faaliyet göstermektedir. Kılavuzlu HES'in akış aşağısında ise Sır HES faaliyet göstermektedir.

Menzelet ve Kılavuzlu HES'lerin yanı sıra Ceyhan Havzası'nda bulun diğer HES projelerinin faaliyetleri sonucunda arazi kullanımında bazı şekil değişiklikleri ve nehirlerin hidrojeolojik sisteminde, biyoçeşitlilikte ve mikroiklimde ise değişimler meydana gelmiştir. Bu zaman zarfında, mevcut HES'ler ülkenin enerji ihtiyacını karşılamada önemli bir katkıda bulunurken, muhtemel sel olaylarının da kontrol altına alınmasını sağlamaktadır.

Menzelet ve Kılavuzlu HES Projeleri, yıllardır faaliyette olduklarından, özelleştirmenin tamamlanmasını takiben, Şirket tarafından yapılacak faaliyetlerin herhangi bir ilave/artırıcı etkisi olmayacaktır.

Şekil 3. Kümülatif Etkiler

4. Mevcut Sosyoekonomik Koşullar, Etkiler ve Etki Azaltıcı Önlemler

Hem Menzelet hem de Kılavuzlu HES Projeleri Kahramanmaraş'ın Onikişubat bölgesinde bulunmaktadır. Bulutoğlu, Kılavuzlu ve Sarıçukur mahalleleri HES sahalarının çevresinde konumlanmıştır. Bu yerleşim yerleri 1980li yıllarda DSİ tarafından Proje'nin arazi edinimi aşamasında arazilerini ve binalarını kaybetmişlerdir (yalnızca Kılavuzlu mahallesi ve Çakırdere mahallesinde Menzelet Baraj Gölü dolayısıyla arazi, bina ve yapı kaybı olmuştur). Kılavuzlu ve Çakırdere mahallelerinin yalnızca etkilenen haneleri yeniden yerleştirilmiştir. Mevcut durumda, Bulutoğlu ve Sarıçukur mahallelerinin başlıca ekonomik faaliyetleri hayvancılık ve tarımdır. Diğer yandan, Kılavuzlu sakinleri daha çok Kahramanmaraş'ta bulunan tesislerde çalışmaktadırlar.

Özelleştirme sürecinin tamamlanmasından sonra, Şirket, santrallerin işletme haklarını devralacaktır. Şirket tarafından yapılacak faaliyetler herhangi bir ilave arazi kullanımı veya edinimine yol açmayacaktır. Mevcut satın alma yöntemlerinin ve çalışan sayısının değişmesi beklenmektedir. Santrallerin Şirket tarafından özelleştirilmesi/işletme haklarının devralınması sebebiyle, hâlihazırdaki işgücünün azaltılmasını EÜAŞ yapacaktır.

4.1 İşgücü ve Çalışma Koşulları

Mevcut çalışanlar ile iş ilişkileri ve istihdam hâlihazırda EÜAŞ tarafından ulusal mevzuata (Türk İş Kanunu) ve resmi prosedürlere uygun şekilde yönetilmektedir. Çalışanlar genellikle yerel halktan olduğundan veya bölge merkezlerinde kaldıklarından santral sahasında konaklama sağlanmamaktadır. Mevcut işgücünün yeniden görevlendirilmesi ya da azaltılması ve mevcut hizmet sözleşmelerinin iptal edilmesi işlemleri EÜAŞ tarafından yapılacaktır.

Özelleştirmeyi takiben, Şirket, kendi şirket politikalarına dayanan ve yürürlükteki ulusal mevzuat ve EBRD Performans Koşulu 2 gerekliliklerini karşılayan, bu Proje'ye özel bir insan kaynakları politikası geliştirerek uygulayacaktır. Proje için yeni bir organizasyon şeması hazırlanacaktır. Şirket, yeniden istihdam edilme ve hizmet alımı olanakları ile ilgili şeffaf bilgi sağlayacak ve özelleştirme süreci sonucunda ortaya çıkabilecek etkileri mümkün olduğunca asgariye indirmek için mevcut çalışanların niteliklerini ve mevcut hizmet alımı süreçlerinin koşullarını belirlemek üzere gerekli istişarelerde bulunacaktır.

Şirket, ayrıca, tüm doğrudan istihdam ettiği çalışanlarına ve sözleşmeli işçilerine, Proje yönetimine şikâyetlerini, endişelerini ve önerilerini sunabilecekleri bir şikâyet prosedürüne ulaşım sağlayacaktır. Bu şikâyet prosedürü, Şirketin çalışanları arasındaki şeffaf iletişimi ve raporlama mekanizmasının kullanımını teşvik eden kendi Mesleki Ahlak Kuralları Kılavuzu'na uygun şekilde uygulanacaktır.

4.2 Paydaş Katılımı

Devlete ait projeler olmaları nedeniyle, santrallerin hâlihazırdaki işletmecisi olan EÜAŞ geçmişte resmi prosedürlere uygun olarak paydaş katılımı faaliyetleri düzenlemiştir. Bu faaliyetler arasında devlet kuruluşlarından izin alma, teknik bilgiler, vb. ile ilgili yapılan toplantılar ve resmi yazışmalar da bulunmaktadır. Santrallerin mevcut personeli genellikle yöre halkından olduğundan yerel halkla iletişim bu çalışanlar vasıtasıyla kurulmuştur. Geçmişte, santrallerden bırakılacak olan çevresel akış (can suyu) ile ilgili gerek duyulduğunda yerel işletmelerle (örneğin HES'lerin akış aşağısında faaliyet gösteren balık çiftlikleri, balık restoranları) istişarede bulunulmuştur.

Kasım 2017'de Şirket tarafından başlatılan çevresel ve sosyal durum tespiti süreci kapsamında, Proje sahası için belirlenen önemli paydaşlar ile istişarelerde bulunulmuştur. Bu kapsamda, Kılavuzlu ve Bulutoğlu mahallelerinin Muhtarları, Kılavuzlu Sulama Birliği, Kılavuzlu HES'in akış aşağısında faaliyet gösteren balık çiftlikleri ve restoranları ve mevcut EÜAŞ çalışanları ile toplantılar yapılmıştır. Bu istişareler sırasında, etkin paydaş katılımı, istihdam koşulları, sağlık altyapısı, halk sağlığı ve güvenliği konuları, kamulaştırma süreçleri, çevresel akış (can suyu), su salınımı konuları gibi başlıklar altında konuşulmuştur.

Şirket, yerel halk, ilgili resmi ve sivil kuruluşlar, yerel ticari kuruluşları da kapsayan Proje'nin tüm paydaşları ile yapıcı ilişkiler kurmak ve sürdürmek nihai amacıyla, etkin bir paydaş katılım planının uluslararası standartlara uygun şekilde yürütülmesini sağlayacaktır (örneğin can suyu ile ilgili akış aşağısındaki balık çiftlikleri ve restoranları, HES'ler). Bu durum Paydaş Katılım Planının (PKP) uygulanması ile elde edilecektir. Muhtar ve halk temsilcileri ile düzenli toplantılar yapılarak Proje'nin gelişimi ile ilgili doğru bilgiler aktarılacaktır. Şirket tarafından bir Halkla İletişim Sorumlusu (HİS) görevlendirilecektir (ilgili niteliklere sahip bir saha personeli de halkla iletişim sorumluluğu ile görevlendirilebilir). Kamudan alınacak şikâyet, görüş ve öneriler kayıt altına alınarak makul bir sürede ve yöntemle yanıt verilecektir.

5. Çevresel ve Sosyal Eylem Yönetim Sistemi

Özelleştirmenin tamamlanmasının ardından, Şirket, EBRD Performans Koşullarına uygun bir Çevresel ve Sosyal Yönetim Sistemi (ÇSYS) geliştirecek ve uygulayacaktır. Şirket, ÇSYS kapsamında Proje'ye özel çevresel, sağlık ve güvenlik, ve insan kaynakları/iş gücü politikaları geliştirecektir. Şirket aynı zamanda, ilgili politikaların uygulanması için gerekli eylem/yönetim planlarını da geliştirecektir.

Bu yönetim planlarının etkili bir biçimde uygulanması, çevre ve toplum üzerinde olası etkileri en aza indiren sağlam çevresel ve sosyal performansı garantileyecektir. Buna uygun olarak, Şirket, mevcut atık ve atıksu yönetim uygulamalarını da geliştirecektir. Şirket, bağımsız uzmanların dahiliyeti ile mevcut koşulları belirlemek üzere mevcut durum sucul biyoçeşitlilik araştırmaları gerçekleştirecek ve gerekmesi durumunda bu çalışmaların sonuçlarına dayanan etki azaltma önlemleri uygulayacaktır. Gereken minimum minimum çevresel akış, DSİ ile gerçekleştirilecek su kullanım anlaşmalarına uygun şekilde sağlanacaktır ve çevresel akış, uygun teknikler ve ekipmanlar kullanılarak gerçek zamanlı olarak izlenecek ve kaydedilecektir. Şirket, ilgili makamlar ve diğer HESlerin işletmecileri ile işbirliği yaparak ve ilgili çalışmalara dayanacak şekilde, gerekli kümülatif etkileri ele alacaktır.

Şirket, ÇSYS ve yönetim planlarının etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayacak uygun kapasiteye sahip bir organizasyon şeması kuracak ve uygulayacaktır. Organizasyon şeması kapsamında Şirket, bir Halkla İletişim Sorumlusu (HİS) ve/veya çevre, sağlık ve güvenlik görevlileri atayacaktır.

Proje için, Proje'nin tüm paydaşları ile ilişkilerin yönetilmesi amacıyla, ayrı bir Paydaş Katılım Planı hazırlanmıştır. Halk için bir şikayet ve öneri mekanizması da içeren bu PKP, Proje Bilgilendirme Dosyası kapsamında yayınlanacak ve Proje ömrü boyunca uygulanacaktır. Proje için bir Kurumsal Sosyal Sorumluluk (KSS) Programı geliştirilecek ve uygulanacaktır.

Projeye özel bir Acil Durum Hazırlık ve Müdahale Planı Şirket tarafından hazırlanacaktır. Bu plan, uluslararası standartların gerekliliklerini karşılayacaktır. Doğal taşkınlar, planlı/plansız anormal akışlar ve dolu savak taşkını sırasında uygulanacak prosedürler ve acil durumlarda iletişime geçilecek kişilerin güncel iletişim bilgileri listesi Acil Durum Hazırlık ve Müdahale Planı kapsamında bulunacaktır.

Uygulanması gereken çevresel ve sosyal önlemleri içeren bir Çevresel ve Sosyal Eylem Planı (ÇSEP) hazırlanacak ve uygulanacaktır. ÇSEP'te belirtilen önlemlerin etkin bir şekilde uygulanması düzenli olarak izlenecek ve gerekli olduğunda, Şirket tarafından düzeltici eylem planları hazırlanacaktır. İzleme çalışmalarının sonuçları Kredi Kuruluşlarına (Verenlere), kendilerince belirlenen sıklıkta sunulacak olan raporlarda toplanacaktır. Proje'nin çevresel ve sosyal performansına dair yıllık ilerleme raporları da hazırlanacak, internet sitesinde yayınlanacaktır.

6. Halk için İletişim Bilgileri

Projeye ilişkin yorum ve sorular için aşağıdaki iletişim bilgileri kullanılabilir.

ENTEK Elektrik Üretimi A.S. Genel Merkezi

Adres: Çamlıca İş Merkezi B1 Blok
Ünalan Mahallesi Ayazma Caddesi, Üsküdar
34700 İstanbul, Turkey
Telefon: +90 (216) 217 11 00
E-posta: info@entekelektrik.com.tr

[HES'lerdeki saha ofislerinin iletişim bilgileri, özelleştirme sürecinin tamamlanmasını takiben buraya eklenecektir]

Proje Şirketi'ne ilişkin daha fazla bilgi için aşağıdaki internet sitesi bağlantısı kullanılabilir:

<http://www.entekelektrik.com.tr/tr/index.html>

